

MEDDELANDEN & BOKSTAVERING

Se sid 20-23

TEMA: JUBEL

Läs mer på sidorna 36-46

HEMBEREDSKAPEN

Se sid 15-19

I DETTA NUMMER:

HÖSTENS PROGRAM • JULMARKNADEN
• FINLANDSRESAN • RLC-BESÖK • FRG •
KRISHANTERINGSKURS

Denna gång har I Sikte temat JUBEL. Under denna rubrik har vi samlat massa godbitar som en rapport från sommarens kortege, kårens framtida och tidigare jubiléer, lottornas historia, ögonvittneskildring av en kunglig begravning.

Dessutom får du råd och tips om maten med mera, för en liten eller stor fest och svaret på vad en klädkod är.

Trevlig läsning önskar redaktionen.

KORTEGEN

När jag hörde på nyheterna om Kronprinsessan Victorias förlovning så var min första tanke – vi måste vara med på bröllopet. Vi måste få vara med och hylla vår beskyddarinna. Med vi menade jag förstås lottorna.

Det dröjde innan vi fick besked om bröllopsdatum och jag tyckte att det tog en evighet innan vi fick meddelandet om att lottorna skulle medverka. Jag svarade med vändande mail, självklart ville jag vara med! Jag såg fram emot detta med både spänning och stolthet.

Så kom äntligen den stora dagen, vi samlades vid Karlaplan för lite "puts och studs". Såg alla snygga och propra ut och hade alla vita handskar med sig? Sedan var det gemensam avmarsch till Sjöhistoriska museet vilket var samlingsplats för alla organisationer som skulle delta. Eftersom vi inte hade tränat tillsammans innan och alla inte var så vana vid att marschera så behövde vi öva lite. Efter någon timmes övande på småvägarna på Gärdet så var fänrik Monica Marklund nöjd med oss. Dags för lunch och lite frisersalong, tur att man kunde få lite hjälp med att få håret flätat. Helt plötsligt ropade de, dags att ställa upp! Oj oj oj, nu var det dags. Lite pirrigt, nu var det på riktigt. Stolta marscherade vi iväg mot sta'n och Nybroplan, människor längs vägen vinkade och ropade glatt när de såg oss. Uppställning utanför Dramaten på båda sidor om vägen, det kändes som en bra placering. En timme innan kortegen skulle komma så var det genrep, då provkörde kortegen förbi med ett låtsasbrudpar i vagnen. Det kändes som en lång väntan innan det äntligen var på riktigt. Vi fick höra av poliserna som stod bakom oss att "nu hade brudparet lämnat kyrkan".

Sedan kom de äntligen och de var så vackra. När hästarna passerade så höll jag andan och lutade mig lite lätt bakåt, så nära var de. När sedan hela kortegen hade passerat så var det dags för återmarsch till Gärdet. Kroppen var trött men själen

var glad och upprymd. Efteråt var det gruppfoto-
tografering och avtackning av alla medverkande.
Vi fick en fin minnesmedalj av Överkommendan-
ten. Eftersom gatorna fortfarande delvis var av-
stängda så fick vi återigen gå in till Karlaplan för
att kunna ta oss hem. Jag hann hem lagom för
att hinna se talen till middagen. Bänkad framför
tv:n med jordgubbar och champagne satt jag se-
dan och tittade på hela bröllopet som jag själv-
klart hade spelat in. Det var en ära och ett minne
för livet att få vara med om detta och det känns
varmt i hjärtat när jag tänker tillbaka på det.

(Bilderna ovan: jag själv och Helen Sperens)

MADDE

SOLLENTUNA LOTTAKÅR FYLLER ÅR!

Vid femtioårsfirandet 1991 hyrde vi Edsbergs
slott och firade stort med marscherande dra-
goner i parken, och de sköt salut! Baron Rud-
beck och hemkunskapskunnige Göransson
höll långa tal vid taffeln.

Vid 60-årsfesten var vi på slottet igen, och
även denna gång blev det högtidligt värre,
med anhöriga i köket som ordnade kulinariska
rätter. När kåren fyllde 65 hade vi en enkel fest
på Försvarsgården. Rolig, men modest.

Snart är det dags igen, 70 år ska firas under
2011, och inte så modest alls! Vi är en liten
arbetsgrupp som inom kort ska sätta oss och
börja planera jubilerandet.

Mycket mer info kommer under hösten, och
vill du vara med och planera hemligheterna
– hör av dig till JUBELFEST så hittar vi på till-
sammans.

INGRID

SLK

Född.

10 SEPTEMBER 1924

Lottorna grundades den 10 september 1924 av Tyra Wadner, en officershustru som vid ett besök i Finland tillsammans med sin man, tagit intryck av den finländska Lotta Svärds-rörelsen och ville starta en liknande organisation i Sverige.

Tyra samlade 27 kvinnor på en adress på Skeppsbron och bildad föreningen "Stockholms Landstorms Kvinnor". Syftet med organisationen var att samla in pengar till Landstormen (ungefär dagens Hemvärn) och att hjälpa till med matlagning på Landstormens övningar.

Skaran av kvinnor, som kallade sig för lottor efter den finska förebilden, växte snabbt. Man anordnade basarer och lotterier och bidrog under loppet av bara några år med mer pengar till Landstormen än vad den svenska stadsmakten gav i bidrag.

Vid årsskiftet 1924/25 hade Lottorna redan 300 medlemmar

och för varje år som gick ökade medlemsantalet: 1927 hade Lottorna 3.000 medlemmar och hela 29 Landstormskvinnoföreningar runt om i landet. 1929 var man drygt 11.000 och under andra världskriget (1943) var medlemsantalet som allra störst: 110.813.

Redan 1925 bytte man därför namn till "Sveriges Landstormskvinnor". Förkortningen SLK finns kvar än i dag, men sedan 1943 – då Lottorna blev en självständig organisation med egna stadgar – står den i stället för "Riksförbundet Sveriges Lottakårer". Numer kallar sig organisationen Svenska Lottakåren, men formellt är vi alltså fortfarande Riksförbundet Sveriges Lottakårer, SLK.

Organisationen är alltså nyligen fyllda 86 år.

FAKTASAMLARE: INGRID.

FÄNRIK STÅLS SÄGNER

JOHAN LUDVIG RONEBERG

LOTTA SVÄRD

Ännu så händer det mången stund,
Då vid kvällens trevliga härd
Man träffar från kriget en gammal kund,
Att man talar om Lotta Svärd.

Hur trumpen kamraten förut
man sett,
Får strax han ett blidare drag,
Och de grå mustascherna
krusas lätt
Av leende välbehag.

Han minns hur ofta från stri-
dens ras,
Från segerns blodade fält,
Han kommit tröttad och tömt
sitt glas
I Lottas bräckliga tält.

Och han nämnder med glädje ett ord och par
Om madamen och skrattar smått;
Men han mulnar också, då du ler till svar,
Om ej löjet är glatt och gott.

Ty en pärla var hon på krigets stråt,
Och en äkta pärla också,
Och något tålte hon skrattas åt,
Men mera att hedras ändå.

FESTMAT

Vad ska man bjuda på? Ja det kan man verkligen fundera på. Det beror så otroligt på vilken typ av fest eller middag det är och vilka som ska äta. Man serverar ju inte samma sak på ett femårska-las som på en femtioårsmiddag, eller så kan-ske det är just det man kan göra... Egentligen är det ju bara fantasin som begränsar. Och kanske pengarna.

Oavsett om det är en spontanfest eller en års-lång planeringsfest, så är det lite olika saker som är bra om man tänker på innan. Här kommer en början på frågelista, du kommer säkert på fler när du håller på ett tag...

- När ska evenemanget vara på dygnet?
- När i veckan, när på året?
- Hur många får delta, hur många ska bjudas in?
- Ska det vara hemma, i gårdslokalen, utomhus eller ska lokalen hyras/lånas?
- Ska man laga maten själv eller anlita catering? Varför inte knytis?
- Vad finns det för utrustning där maten serveras, allt eller ingenting?
- Ska jag bjuda på allt eller bara maten? Ska det vara en kuvertavgift?
- Ska det vara tema, sittande måltid, buffé/smörgåsbord, cocktail?
- Vilka ska äta maten? Bara barn, fotbollsgrabarna, tjejgänget, släkten, bästa vännerna, gammelmormors väninnor, alla sorter, eller inte en susning?
- Avancerad eller enkel mat?
- Vilka allergier kan förekomma? Om matkänslighet finns ska det vara alternativ mat eller all mat anpassad?

När du har svaren på några av dessa frågor så har du lättare att planera din meny.

Vill du ha lite hjälp att hitta på en meny kommer här några roliga förslag, det är några olika års nobelmenyer. Dessa kan du faktiskt äta på Stadshuskällaren, kostar en liten slant, man bör vara en litet sällskap och boka maten några dagar innan. All info finns på deras hemsida www.profilrestauranger.se/stadshuskallaren/menyer/nobelmenyer/.

1901

Hors d'oeuvres
Pocherad slätvarsfilé med tryffel och vitvinsås
Helstekt oxfilé Imperial
Stekt järpbröst med Madeirasås
Nobelglassparfait
Frukttartlette

1910

Hönsconsommé med kalvfrikadeller
Sjötungsfiléer med hummer och hummersås

Rimmad lammsadel med Madeirasås
Kall stekt järpe med gåsleverpuré och tryffel
Grön sparris med jungfruvinäggrett
Glassbomb Nabob

1921

Falsk sköldpaddssoppa
Piggvarsfilé à la Walewska
Lammsadel med grönsaker och Choronsås
Inkokta päron med vaniljglass och hallonsås

1931

Purésoppa på färska champinjoner
Ångkokt sjötungsfilé i cognac och räksås, tryffel
Stekt anka med selleri
Glassoufflé med curacao och Petits fours

1945

Champinjonsoppa á la crème
Rensadel à la Suédoise med smörkokta haricots verts
Glassbomb à la "Stadshuset"

1951

Hummer med sparris, tryffel och bearnaisesås
Stekt kalvfilé med Pögnacsås och tryffel
Nobelglassparfait med Petits fours

1961

Sjötungsfileér i vitvin med curryris
Kall orre och tjäder med tryffel, gåslever och Madeirasås
Waldorfsallad
Päron i Champagne med vaniljsås

1971

Tryfferad piggvarsmousse i Champagnegelé
Stekt unghöna med gräddsås, brysselkål, morötter och champinjoner
Grand Marnierglassoufflé

1981

Laxmousse med kräftsås
Älgfilé med murkelsås, brysselkål och gelé,
purjolökspotatis
Nobelglassparfait

1991

Nässelsoppa med vaktelägg
Tartar på gravad lax med röd paprikacrème
Stekt ankbröst med havtornsås och rotfruktskompott
Nobel Gala glassparfait

2001

Hummer och blomkålknoppar på blomkålspuré, havskräftsgelé och havskorallsallad. Nobelbröd.
Ankleverfylld vaktel med ragu på Karl-Johansvamp, saltorkade tomater, färsk grön sparris, Madeirasky och körvelpuré.
Vaniljglass och svartvinbärsparfait på tunn marängbotten med knäckflarn.

2009

Hummerconsommé med skaldjurstartar, hummer och Kalixlöjrom. Nobelbröd
Tryffelfärserad vaktel med persiljerot, brysselkål, svamp, mandelpotatispuré och portvinssås
Citron- och färskostmousse med havtornsbet

KLÄDER?

Du blir bjuden på en fest, som verkar formell och det står ingenting om vad du ska ha på dig? Vad betyder det och vad ska man ha på sig?

Ja, ska man följa etiketten hårt så betyder det högtidsdräkt. Men det kan lika gärna vara en miss av värden. Säkra är ju att ringa och kontrollera.

Här ska vi nu försöka förklara vad en klädkod är och vad de olika varanternas innebär.

VAD INNEBÄR KLÄDKOD?

Klädkod är uppgift om önskad klädsel hos gästerna vid fester eller motsvarande. Om det i en inbjudan anges viss klädsel, bör sådan klädsel bäras av värdfolk och gäster. Om det finns underhållare eller serveringspersonal omfattas de inte av klädkoden.

En klädkod kan vara motiverad vid en mer formell tillställning. Syftet med en klädkod är alltså att underlätta för gästerna och undvika att gäster känner sig obekväma som ett resultat av avvikande klädsel. Det är därför viktigt att använda en etablerad klädkod vars betydelse är välkänd. Vanligen anses det mindre lämpligt att uttryckligen skriva ut vad som skall bäras, eftersom en klädkod endast anger nivån på klädseln; i en kortfattad inbjudan kan platsen även vara begränsad. Vid informella fester i en etablerad vänkrets behöver vanligen inte någon klädkod anges.

Klädkoden anger ofta mannens aftonklädsel. Till varje nivå finns en kvinnlig motsvarighet.

FOTO: STOCKXCHING

HÖGTIDSDRÄKT (NIVÅ 1)

Högtidsdräkt bärs från sen eftermiddag och om det är bröllop, ett stort, med middag, i övrigt från kl. 18. Högtidsdräkt innebär för män frack och kvinnor aftonklänning eller balklänning.

I populär svensk klädkod saknas högtidsdräkt för dagsbruk. Jackett ingår ibland som internationellt inslag i högtidsdräkten, och har ingen egen kod i Sverige. Jackett för män respektive kvinnor används på förmiddag till kl. 18 vid bröllop, dop, fin lunch och mottagning. Klädseln är vanligast i engelsk klädstil och används mest till bröllop i Sverige.

FOTO: STOCKXCHING

Som högtidsdräkt kan du även bära hembygdsdräkt i festvariant. Militär personal (även pensionerad) kan bära sällskapsuniform i form av högtidsdräkt eller stor mässdräkt (den senare endast vid festsammankomster). Präster kan bära sin ämbetsdräkt.

Termen civil högtidsdräkt innebär att uniform inte ska bäras. Anges frack som klädsel är även hembygdsdräkt utesluten. Akademisk högtidsdräkt innebär frack med svart väst för herrar och svart långklänning för damer.

Till högtidsdräkt kan den som har ordenstecken bära dessa. Ibland anges specifikt i klädangivelsen att eventuella ordenstecken ska bäras.

Har man flera ordenstecken att välja mellan, brukar i första hand de bäras som på något sätt kan anses förknippat med den högtid som ska firas eller den institution som arrangerar festen.

FOTO: STOCKXCHING

SMOKING (NIVÅ 2)

Kvällstid bär mannen smoking, medan kvinnan bär smokingklänning. Handskar används ej. Exempel på tillställningar med smoking: middag med supé, studentfest, liten eller större fin middag med eller utan dans, teater-, opera- eller operettpremiär

Militär personal (även pensionerad) kan bära sällskapsuniform i form av sällskapsdräkt eller liten mässdräkt (den senare endast vid festsammankomster).

MÖRK KOSTYM (NIVÅ 3)

Vid klädkoden mörk kostym påbjuds traditionellt mörkgrå eller mörkblå kostym. På senare tid används även svart kostym, vilket traditionellt var reserverat för begravning. Kvinnor bär knä-lång dräkt, klänning eller kjol. Kvinnans klädsel ska ej vara axelbar och kjollängden ska inte vara golvlång. Normal tid för denna klädkod är från lunch och under kvällen vid tillställningar.

Exempel på tillställningar: studentfest, jubileumsmiddag, eller fin middag med eller utan dans. Förmiddagsbröllop med lunch efteråt eller mottagning eller middag, supé, premiär, dop, mycket fin lunch, finare mottagning.

Vid förmiddagsbröllop, dop, mycket fin lunch eller finare mottagning passar det utmärkt med hatt för kvinnan.

FOTO: STOCKXCHING

KAVAJ (NIVÅ 4)

Kavaj är numera den minst strikta av vedertagna klädkoder. För män kan det vara mörk kostym med färgad skjorta eller ljusa kostymer och kanske fluga istället för slips. Kvinnor bär klänning, kjol, dräkt eller byxdress som är elegantare än vanlig vardagsklädsel och runt knälång.

FOTO: STOCKXCHING

Kavajen används från förmiddag till kväll, till konfirmation, studentfest, lunch, informell mottagning, oceremoniell middag och teater samt konserter.

Kavaj är i dag på 2000-talet mer byxa och kavaj i samma färg och tyg. Behöver inte vara mörk men kan vara mörk med färgad skjorta istället. I vissa svenska affärskretsar förekommer ordet casual.

VARDAGLIG KLÄDSEL (NIVÅ 5 – EJ FORMELLT VEDERTAGEN)

Man vill inte att gästerna ska klä sig "för fint" men ändå vara festfina. Det innebär en enkel klänning/kjol, kanske en byxa och för honom chinos med skjorta och cardigan. En löst sittande uppknäppt kavaj. Slips avstår man från.

ÄLDRE KLÄDKODER

I gammaldags etikett användes termen mörk kostym för smoking, kavaj för mörk kostym samt kavajkostym, enkel kavaj eller udda kavaj för det som i dag kallas kavaj. Numera har såväl kungen som riksdagens talman klädkoden "mörk kostym" på sina bjudningskort när det faktiskt är mörk kostym som gäller. Den äldre terminologin har blivit mycket ovanlig, även om den kan förekomma i enstaka fall.

ANDRA BEGREPP

Förutom de etablerade klädkoderna finns ett antal mindre väldefinierade begrepp, som inte är allmänt vedertagna och vars betydelse varierar.

Udda kavaj betecknar i populär svensk klädkod oftast en kavaj som skiljer sig från byxorna i material och eller färg och är en fritidsklädsel av halvformell karaktär.

Affärskostym är ingen definierad klädkod utan är en klädsel vars klädnivå är mellan mörk kostym och kavaj.

Vårdad klädsel är ingen definierad klädkod. Normalt kan antas att kläderna inte ska vara trasiga, slitna eller smutsiga. Termen används ibland av

FOTO: STOCKXCHING

krogar för att sortera gästerna. Helst bör den undvikas. Vad som är vårdad klädsel kan bero på sammanhanget och inkluderar t ex blazer och chinos, kavaj, skjorta och jeans eller kavaj, tröja och jeans. Träningskläder, arbetskläder alltför fritidsbetonade kläder eller i övrigt eller skor bör undvikas. Män bör undvika kortbyxor.

FOTO: STOCK.XCHING

FAMILJEHÖGTIDER

Vid familjehögtider kan en klädkod användas precis som i andra sammanhang. Därutöver gäller följande vid bröllop och begravningar.

BRÖLLOP

En viktig regel vid västerländska bröllop är att ingen kvinna, utom bruden, bär helvit klädsel. Det är dock accepterat att kvinnliga gäster bär delvis vit klädsel, så länge det vita inte är klädselns dominerande färg. Bröllopgäster ska inte heller bära sorgkläder, för även vid sorg ska glädjen ta över, om än tillfälligt, under bröllopet.

Oavsett bröllopets klädkod är det möjligt att använda hembygdsdräkt.

FOTO: STOCK.XCHING

BEGRAVNING

Vid en begravning bärs mörk kostym av manliga begravningsgäster, med svart slips till vit skjorta. Vit slips (fortfarande till vit skjorta) bärs endast av manliga närstående (främst make, söner, bröder och mycket nära vänner). Dessa slipsar ska vara av polyester istället för siden. Detta för att hålla slipsen traditionell och enkel. Dessa slipsar finns att köpa i handeln, är billiga och går under benämningen "Begravningsslips".

Damer bör bära klänning, antingen knä- eller ankellång. Bara ben ska undvikas; använd nylonstrumpor.

Tämligen ofta anges "ljus klädsel" vid begravning, främst när ett barn har avlidit. Då ska gästerna givetvis inte bära svarta kläder. Herrar kan till exempel bära blå eller grå kostym. Till detta används vit skjorta med grå eller eventuellt mörkblå slips, inte svart.

KÄLLOR: WIKIPEDIA, ETTIKETTDOKTORN

HÄSTAR HAR HÄSTMINNE

Inside:

Min ridlärare var en av hästkarlarna som arbetade vid hovstallet när prinsessan Sibylla begravdes 1972 och hennes kista skulle föras från slottet till gravplatsen. Följande berättade han för oss rid-elever någon månad efter händelsen.

Sibyllas kista stod på "lit de parad" i slottskyrkan. Därifrån skulle den föras till Haga och begravningsplatsen. Detta skulle ske med hjälp av en katafalkvagn, det är en sorts flakvagn med svart drapering som dras av fyra hästar med hjälp av en tistelstång, en flaggstångsliknande pinne som sitter på vagnens mitt fram och mellan de förspända hästarna. Hela vagnen är målad svart.

När kistan hade burits ner för dubbeltrappan i södra valvet i slottskyrkan och placerats på vagnen av bärarna, var det en av de fyra hästarna som blev mycket orolig. Hästen började kliva uppför trappan och fick de andra hästarna och vagnen med sig. Kistan började kasa baklänges. Man fick dock stopp på kalabaliken och backade ner hästarna från trappan och petade tillbaka kistan på plats.

I paniken var det en häst som trampade över tistelstången med två ben och stången gick av med ett brak. Brottet på stången lyste kritvitt och var som en vass syl som stack fram mellan hästarna.

En gammal man, en pensionerad hästkarl, som varit väbel på hovstallet, var den enda som kunde lugna ner hästarna. Man fick fram en uniformsrock till honom och så lät man honom hålla en av hästarna vid tränsringen medan man sågade av den vassa delen av stången och dolde den trävita delen genom att surra fast granris på den främre avsågade änden.

Så fick den gamle väbeln stapplande leda hästarna hela vägen ut till Hagaparken. De första två hästarna leddes av mannen framför det andra paret hästar, som ensamma fick dra vagnen med tistelstången. Allt gick bra.

Hästarna hade aldrig uppfört sig så här tidigare, och bland hästfolket var man helt säker på att en av hästarna hade negativ erfarenhet av Sibylla, och kände antipati även vid båren.

EVA H

FOTO: JOHANNES KUNGLIGA PORTRÄTBLOGG